

FENNTARTHATÓSÁG A FELSŐOKTATÁSBAN

SZERZŐK:

LUKÁCS RITA | FŐISKOLAI DOCENS, SZAKVEZETŐ | BUDAPESTI METROPOLITAN EGYETEM

E-MAIL: RLUKACS@METROPOLITAN.HU

PAPP-VÁRY ÁRPÁD | FŐISKOLAI TANÁR, DÉKÁN | BUDAPESTI METROPOLITAN EGYETEM

E-MAIL: APAPPVARY@METROPOLITAN.HU

A nagy szennyezőként ismert gyárhoz képest vajon milyen környezeti hatása lehet a szolgáltatószektornak? Első ránézésre nem tűnik nagy szennyezőnek egy egyetem, mégis nagyobb a jelentősége és a felelőssége a fenntarthatóság terén, mint azt elsőre gondolnánk.

A nyilvánvaló pozitív hatások – tudásátadás, a vezetők következő generációjának felkészítése – mellett ugyanis egy olyan szervezetről van szó, amelynek jellemzően több száz alkalmazottja és sok ezer ügyfele, azaz hallgatója van, akik nem kevés időt töltenek az intézmény nagy alapterületű telephelyén, campusán. A támogató és kiszolgáló területek munkaerőigénye a környék jelentős munkáltatójává, a széles beszállítói kör a helyi gazdaság meghatározó szereplőjévé teszi ezeket az intézményeket – elég, ha arra utalunk, hogy bizonyos magyar nagyvárosokban nagyobb az egyetem büdzséje, mint az önkormányzaté. Összességében tehát máris jelentős környezeti, társadalmi és gazdasági hatásokat azonosíthatunk. Emellett az alaptevékenység is szorosan kötődik a fenntarthatósághoz: a felsőoktatási intézményekben zajló kutatási tevékenység hozzájárulhat a környezeti, társadalmi és gazdasági kihívások megoldásához, akár más szereplők bevonásával, például iparági együttműködések formájában. Ráadásul az egyetem az egyik legjobb hely az érzékenyítésre, a szemléletformálásra – annak érdekében, hogy a jövő generáció az üzleti és a személyes döntései során jobban figyelembe vegye a fenntarthatóság szempontjait.

Természetesen, mint sok más iparágat, a felsőoktatást is alapjaiban változtatta meg a koronavírus-járvány. A tavaszi szemeszter során szinte egyik napról a másikra kellett átállni a digitális oktatásra, ami még úgy is jelentős kihívás volt, hogy a távoktatás és az online elérhető tananyagok részben már korábban is léteztek. A campusok helyett az oktatás helyszíne átkerült az otthonokba, ami nyilvánvalóan torzítani fogja a 2020-as környezeti kibocsátási adatokat a fenntarthatósági jelentésekben, hiszen hirtelen minimálisra csökkent a felsőoktatási intézmények ökológiai lábnyoma.

A fenntarthatósági jelentés egyébként a vállalati jelleget erősíti, és bár hazánkban még nem terjedt el, nemzetközi szinten a nagyobb egyetemek rendszeresen készítenek ilyeneket. Sőt, a tudatos leendő egyetemisták döntését különböző fenntarthatósági rangsorok is segítik. Ezek közül a Times Higher Education Impact Rankinget emeljük ki, mivel jelenleg ez az egyetlen olyan globális rangsor, amelyet az ENSZ fenntartható fejlődési céljai (SDG-k) alapján állítanak össze. A 2020-as listán 85 ország 768 egyeteme szerepel, közülük az Aucklandi, a Sydney-i és a Nyugat-sydney-i Egyetem került a rangsor élére. A hazai egyetemek közül a szegedi, a debreceni és a pécsi található az első 400 helyezett között. A legjobban a Szegedi Tudományegyetem szerepelt, amelyet a 101–200. kategóriába soroltak be.

De vajon hogyan lehet egy egyetem fenntarthatóságát számszerűsíteni? Nézzünk meg egy példát. A felelős fogyasztás és termelés (SDG 12) terén például négy fő szempontot vizsgáltunk: 1. fenntartható fogyasztásról és gyártásról szóló kutatások és publikációk, 2. fenntartható működés és üzemeltetés, 3. az újrahasznosított hulladék aránya, 4. fenntarthatósági jelentés készítése. Az első három dimenzió súlya 27-27 százalékos volt, az utolsó pedig 19 százalékos.

Ebből jól látszik, hogy kiemelt prioritást kapott a hulladék újrahasznosítás, emellett pedig fontos szempont volt, hogy szellemi műhelyként a kutatási tevékenységükkel is hozzájáruljanak az egyetemek a fenntarthatóság kihívásainak megoldásához. A fenntartható működés esetében elsősorban etikai és környezeti irányelvek és szabályzatok meglétét vizsgálták, amelyek az etikus beszerzésre, a műanyaghasználat minimalizálására, valamint a hulladékkezelésre vonatkoztak. A kutatási publikációs dimen-

ziót leszámítva ezek mind olyan területek amelyek bármely vállalat számára relevánsak lehetnek.

Ennél a célnál egy ausztrál egyetem, a UNSW Sydney teljesített a legjobban. A 2019-es fenntarthatósági jelentésükből kiderül, hogy elvégezték az ellátási lánc karbonlábnyomértékelését, és megalkottak egy fenntartható beszerzési keretrendszert. Átadtak egy olyan többfunkciójú kertet, amely oktatásra, közösségi célokra használható, emellett pedig segít a természeti környezet megismerésében és megértésében. Kiemelt figyelmet fordítanak az őshonos növények bemutatására is. 257 tonna élelmiszer-maradékot komposztáltak, és 24 tonna elektronikus eszközt gyűjtöttek össze újrahasználatra és újrahasznosításra.

Ugyanitt az oktatás terén a távlati, 2030-as célok között szerepel, hogy a meglévő, fenntarthatóságfókuszú tárgyakon túl minden tárgy tematikájába beépüljenek a fenntarthatóság szempontjai, és hogy az egyetemen végzett összes hallgató elsajátítsa a fenntartható fejlődés alapjait. A közel 1300 publikáció mellett az egyetem kutatói megterveztek egy üveg-, textil- és műanyag hulladék felhasználásával készült kávézóasztalt is az intézmény számára.

Hogy ne csak távoli példákat említsünk, ismerjük meg az ebben a dimenzióban szintén kiemelten jó eredményt elérő Nottingham Trent Egyetem jó gyakorlatait: fenntarthatósági stratégiájukat a fenntartható fejlődési célok figyelembevételével alkották meg. 2016-ban az elsők között integrálták a tanterveikbe a fejlődési célokat. Az egyetem fenntarthatóbbá tételét célzó hallgatói projekteknek külön ösztöndíjat hoztak létre, emellett ilyen témájú szakmai gyakorlat teljesítésére is lehetőség van. Az egyetem négy campusán összesen tíz méhkaptár található, a menzán csak organikus tejet és szabdartartásból származó tojást használnak fel. Az öt évvel ezelőtt indult közösségikert-programban közel harmincféle növényt termesztenek adományozási céllal a hallgatók és az egyetem munkatársai. Ezenkívül rendszeresen szervez kistermelői vásárokat az intézmény, hogy összekösse a helyi termelőket és a hallgatókat.

Az összehangolt stratégiák és keretrendszerek erdején túl a változás sokszor kisebb lépésekkel kezdődik. A Cambridge-i Egyetemen például szakítottak a jól fésült angol gyep 300 éves hagyományával, és helyette vadvirágos rétet alakítottak ki, amelyre végre rá lehet lépni, az egyetemi közösség számára tehát használhatóvá, hozzáférhetővé vált a terület. Ráadásul sok méhet és egyéb rovar is odavonzott, vagyis nagyban hozzájárult a biodiverzitás növekedéséhez is. A színes virágtenger látványának sem utolsó, ősszel pedig takarmányként fogják hasznosítani a zöldhulladékot.

A hazai egyetemek közül évek óta a Szegedi Tudományegyetem számít a legzöldebbnek. Napelemes energiatermeléssel a környezeti terhek csökkentése mellett több tízmillió forintot tudtak megtakarítani. Ezenkívül hőkutakat, hőszivattyúkat is használnak. Az összegyűjtött organikus szemetet az egyetem fűvészertjében komposztálják, ahol az esővizet is gyűjtik. Ezenfelül energiatakarékosságra ösztönző programokkal fejlesztik a hallgatók tudatosságát.

Ahogy az egyetemek példája is bizonyítja, a fenntarthatóságra való törekvés iparágtól és mérettől függetlenül reális cél lehet bármely intézmény számára. Ehhez egységes, mégis rugalmas keretrendszert biztosítanak az ENSZ fenntartható fejlődési céljai, amelyek mentén számszerűsíthetővé válnak a kitűzött célok és a megvalósításuk révén elért eredmények.

KAPCSOLÓDÓ WEBOLDALAK

The Times Higher Education Impact Rankings:

[timeshighereducation.com/rankings/impact/2020/overall](https://www.timeshighereducation.com/rankings/impact/2020/overall)

Cambridge-i Egyetem:

environment.admin.cam.ac.uk

Nottingham Trent Egyetem:

[ntu.ac.uk/about-us/sustainability](https://www.ntu.ac.uk/about-us/sustainability)

Szegedi Tudományegyetem:

[u-szeged.hu/zoldegyetem](https://www.u-szeged.hu/zoldegyetem)

UNSW Sydney:

sustainability.unsw.edu.au